

عنوان مقاله:

نگرش قبیله‌ای ترکمانان سلجوقی و تقابل آن با الگوی ملکداری ایرانی

محل انتشار:

دوفصلنامه تاریخ و فرهنگ، دوره 48، شماره 2 (سال: 1395)

تعداد صفحات اصل مقاله: 18

نویسنده:

محسن مرسلپور - دانشگاه سیستان و بلوچستان

خلاصه مقاله:

نگرش قبیله‌ای ترکمانان به حکومت و الگوی ملکداری ایرانی دو گفتمان رقیب در دوره سلجوقی بودند که هر کدام تلاش می نمودند تا رقیب را از صحنه بیرون کنند، یا این که نگرش دیگر را تحت سلطه قرار دهند. در نگرش قبیله‌ای حکومت متعلق به تمام قبیله بود و خاندان حاکم به نمایندگی از آنها به حکومت می پرداخت. این نوع نگرش که نماینده اصلی آن امرای ترکمان بودند، قدرت رییس قبیله را محدود به سنت های ایلی می نمود. اما در الگوی ملکداری ایرانی که در ابتدا برای ترکمانان بیگانه بود، قدرت در دست فرمانروا متمرکز بود. وی جایگاه فرابشری داشته و سایه خدا بر روی زمین بود و از این رو صاحب اموال و انفاص بوده و قدرت مطلق داشت. دیوانسالاران ایرانی مروجان اصلی این نوع تفکر بودند و تعارض امرای ترکمان با وزرای ایرانی در قالب تقابل دو نگرش به حکومت قابل بررسی است. مقاله حاضر تعارض این دو نگرش را از مهم ترین مؤلفه های تأثیرگذار بر ساختار حکومت سلجوقی دانسته و بر آن است که با رویکردی تحلیلی به بررسی نگرش قبیله‌ای سلجوقیان و بویژه امرای ترکمان و تقابل آن با الگوی ملکداری ایرانی بپردازد. بر اساس آن چه در این مقاله حاصل شد، غزهای سلجوقی در بدو ورود به ایران تفکری محدود به سنت های قبیله و توأم با تمرکزگریزی داشتند و علیرغم تلاش های عناصر دیوانسالار ایرانی و موافقت سلاطین سلجوقی، نگرش قبیله‌ای امرای ترکمان پس از دوره خواجه نظام الملک که تحت تأثیر الگوی ملکداری ایرانی بود، با شدتی بیشتر نمود یافت که سبب تضعیف جایگاه دیوانسالاران و پیکارهای مداوم میان شاهزادگان و امرای سلجوقی بود.

کلمات کلیدی:

سلجوقیان، نگرش قبیله‌ای، الگوی ملکداری ایرانی، خواجه نظام الملک

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1141224>

